

Iz očevih uspomena . . .

S osjećajem dubokog sinovskog pieteta zahvaljujemo dragom Ivanovu ocu, koji po Ivanu postade duhovni otac mnogih —, što je bio tako ljubezan, te ovom zgodom desete Ivanove obljetnice s očinskom neposrednošću i jednostavnošću napisao za Život par svojih uspomena na svog nezaboravnog i velikog sina Ivana.

Nap. Ur.

Znali smo, da će i Ivan morati s tisućama mladih ljudi poći u svjetski rat. Da odgodimo polazak na frontu, mislili smo poslati ga u Bečko Novo Mjesto na Vojničku akademiju gdje nauke traju 2 godine i dok ih on svrši, nadasmo se, da će se svršiti i rat. Ivan se predao bez riječi svojoj sudbini. Kad smo se vraćali u Banjaluku iza kako je bio primljen i obukao vojničku odoru, doprati nas Ivan sve do velikih vratiju Vojničke akademije. Još jedan zagrljaj i poljubac i Ivan je ostao u životu prvi put u tuđini predan sam sebi. Iza 5 do 6 koraka okrenuo sam se još jednom, da mu rukom zadnji »zbogom« domahnem . . . u taj čas vidio sam ga još na istom mjestu . . . njegove su oči bile širom otvorene zagledane u daljinu, i opažale se suze u njima . . . Tada sam prvi put otkrio njegovu dušu . . . znao sam: moje dijete nije za oficirsko zvanje. To isto su otkrivala i njegova pisma. I kada je iza 3 mjeseca (na Božićne praznike) došao kući i zamolio me da ga izvadim iz Vojničke akademije i da ga pustim na daljne nauke, tada smo uvidjeli, da se ne smije eksperimentirati sa dušom našeg djeteta i mi smo mu ušlišali molbu.

★

Da je Ivan bio jake volje i posjedovao željeznu marljivost jaš kao student, sigurno najbolje pokazuje to, što se je dao na studij prava i filozofije i da je mogao naučiti latinski u godinu dana i što je položio s dobrim uspjehom ispit iz latinskog jezika.

★

Ivan je intenzivno radio u Parizu, gdje je imao ostati godinu dana. Izgledalo je kao da hoće u ovo kratko vrijeme da postigne vrhunac znanja.

Posljedice toga neumornog rada odmah se pokazale: naglo je smršavio, a vid mu je tako oslabio, da mu nije preostalo drugo, nego da prekine nauke. Najbolje se to vidi iz njegova dnevnika, gdje kroz to vrijeme piše tako nečitljivo kao da ga je pisao kakav slijepac.

To je Ivana potaklo da hodočasti Majci Božjoj u Lourdes ne bi li mu ona pomogla, a ujedno je htio da bude očevidac lurdskih čudesa, koja zadivljuju cijeli svijet.

Došavši k čudotvornom vrelu Gospinu, oprao je nekoliko puta oči i po tom mu se vid opet popravio. Tako je Ivan mogao opet nastaviti nauke, ali nije ih mogao svršiti za godinu dana, kako je to isprva mislio, nego tek za dvije.

Francuska vlada primila je njega kao studenta vrlo prijazno, a osobito su ga visoki dostojanstvenici »Katoličkog Instituta« potpomagali.

Iz pisama, što ih je pisao meni i nekim drugim, a isto i iz njegova dnevnika, vidi se da je intenzivno proučavao osobito francuske crkvene i socijalne prilike.

Kako je s jedne strane općio s visokim crkvenim dostojanstvenicima (kao s biskupom Baudrillart-om i Msgr. Beaupin-om) sa svećenicima, priprostim radnicima i studentima vrlo različitih narodnosti, a s druge strane imao na raspolaganje bogatu francusku literaturu, veliki broj biblioteka i muzeja, mogao je on, koji je tako ozbiljno radio, da si stekne golemo znanje. Predavanja koja mu se dopadala revno je pohađao i ne bi nijedno propustio.

S osobitim marom je sudjelovao kod socijalnog tjedna u Toulouse-i.

Riječ u jednu, što god bi mu bilo kako moglo koristiti za duševnu izobrazbu, sve je to on prisvajao i usvojio u sebe.

Tako je Ivan po neumornom i neprekidnom radu u Parizu *postao nov čovjek*. On je po povratku iz Pariza bio sasvim drugačiji. Otišao je kao mladi student u inozemstvo, a kao gotov i nov čovjek nam se vratio u domovinu.

★

Ivan je mnogo radio, često puta više no što mu je dopuštala njegova i onako nježna konstrukcija. Mi roditelji, koji smo bili za nj vrlo zabrinuti, vidjeli smo ga samo kod pisaćeg stola i to od ranog jutra do kasno uveče. Imao je golemu korespondenciju, a posjećivali su ga njegovi mnogobrojni suradnici. Ali to mu nismo mogli braniti, jer smo mislili, da je u interesu njegovog profesorskog zvanja i da tako mora biti. O njegovu radu kao organizatoru među katoličkom omladinom, o borbama i poteškoćama u ovom radu nismo imali ni pojma. O tim stvarima nije ništa spominjao roditeljima. Kad sam ga jednom vidio kako plače uz pisaći stol, zamolih ga, da mi kaže zašto plače. I sada sam istom saznao za

njegovo nevjerojatno breme, koje nosi u radu za organizaciju. Ujedno sam upoznao oštre borbe, koje vodi sa idejnim protivnicima.

Konačno mi je Ivan rekao: »Bolje je oče, da Ti o tome ništa i ne znaš. Ta, Ti imadeš svoje brige sa bolesnom majkom. Bolje je, da oboje o tome ništa ne znate.«

★

Dugo nijesam znao da je Ivan spavao na podu, a ne u krevetu koji su mu svaku večer brižno spremali, jer on je bio u kući zadnji, koji je pošao na počinak, a ujutro opet prvi kod ustajanja.

Jednog jutra nijesam ga čuo kao obično kako ide u kupaticu. Činilo se kao da protiv svojoj navadi dulje spava. To mi se činilo neobično i ja sam ustao da vidim, što je tomu uzrok. Otvorio sam vrata njegove sobe i pogledao sam njegov krevet, ali taj je bio prazan, njeđa sam pak našao na zemlji, gdje leži pokriven pokrivačem, s dva velika sveska Konversationslexikona pod glavom koji mu poslužiše kao jastuk. Kad me čuo, odmah skoči ispričavajući se, što se nije u pravo vrijeme probudio. Kod te prilike — doduše prvi put — upotrijebio sam odlučne riječi predbacivajući mu po mom mišljenju njegov besmisleni način života i zabranio sam mu takav počinak, jer nema svrhe. Od tada je spavao u postelji. Uopće slušao je moje riječi bez prigovora; iz njegovih riječi i njegovih djela zaključio sam, da sam ja za nj najveći auktoritet na zemlji.

★

Budući da smo bili zabrinuti za njegovo zdravlje, češće smo ga slali na liječnički pregled. Jednom je imao gripu. Zaista našli su se počeci nutarnjeg katara. (Ne sjećam se više, kakova je bila prava dijagnoza). Zato je bio dva puta poslan u gore, (Planina, Sv. Križ, Slovenija) gdje se je uvijek dobro oporavio. I njeđa je morala zabrinjavati budućnost. Jednog dana došao je kući prilično uznojen i sav crven u licu, te će nam: »Sada sam došao sa Cmroka u najbržem tempu, a da se nisam ni zaustavio. Uvjerio sam se, da imadem vrlo zdrava pluća.« Pluća i zubi bili su kod njeđa dva najvažnija organa. Znao je da će ih trebati u prvom redu kod predavanja i govora. Stoga me je razloga jednom zapitao može li se bez poteškoća govoriti i s umjetnim zubalom. Kada sam mu potvrdio, pa kako je on već duže vremena trpio od zubobolje, dao si je odmah izvaditi 2 zuba.

Kada se nije mogao riješiti gnojenja zubi, premda se duugo liječio, odlučio je, da će se podvrgnuti operaciji na laryngološkoj klinici. I o ovom svom naumu nije nam ništa govorio, da nas ne uzbudi. Istom onda, kada se prijavio na klinici, saopćio nam je to gotovo veselo, da nas ne uznemiri i ne uplaši.

★

Kako je moj pokojni sin obljubljen u daljnim krugovima, pokazuje i to da se u slovenskom samostanu Karmelićanki u Ljubljani moli svake godine devetnica od 1. svibnja i da je sestra Marija Josipa izradila divne sličice na pergameni. Krasnom ornamentikom od ruža iskitila je malenu fotografiju, a pod njom nalaze se razne izreke moga sina. I druge mnoge izrečene misli sakupila je ova sestra i upisala ih u album, koji je ukasila ručnim risarijama i poslala ga nama, njegovim roditeljima.

★

Iz Ivanovih riječi nije bilo moguće ma ni izdaleka otkriti kakovu sjenku neistine, on je bio utjelovljena istina, a kao dijete utjelovljena ljubav.

Način, kojim je postupao prema svojim roditeljima, nježnost, kojom je dvorio svoju bolesnu majku sve je to bilo dirljivo.

Ivan je bio naš ponos, naša radost, sve naše veselje i nada, a i u starosti nam je imao biti upor i oslon.

Ali dragi Bog je odredio drugačije.

Da, to vam je bilo dijete, to vam je bio sin!

Mavro Merz, otac